

SON DÖNEMDE TRAKYA'DA BULUNAN YENİ BİTKİ TÜRLERİ

Duran AYDINÖZÜ

Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü

Özet

Türkiye bitki coğrafyası çalışmalarında arazi incelemeleri, özellikle dağlık kütleler üzerinden kuzey-güney yönünde alınan kesitlerden geçirilerek bitki numuneleri toplanmaktadır. Toplanan numunelerin teşhisi ile bitki türlerinin dağılışı haritada numunelerin alındıkları yerlere konulması suretiyle açıklanmaktadır. Bitki numunesi alınamayan yerler imkan nispetinde mevcut literatürden tamamlanmaya çalışılmaktadır. Dönmez, Trakya'nın Bitki coğrafyası adlı çalışmasında adı geçmeyen farklı yeni türlerin kesitler arasındaki kesimlerde gözden kaçabileceği düşüncesinden hareketle son yıllarda Trakya'da öğrencilerine bir çok çalışmalar yaptırmıştır.

Bu çalışma "Trakya'nın Bitki Coğrafyası"yla ilgili son araştırmaları (Ö. Kalkan 1992, E. Üçtepe 1993, H. Çolak 1994, A. Çoban 2004, T. Bilgiç 2006, D. Aydınözü 2008 – 2009) aksettirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Trakya, Bitki Coğrafyası, Yeni Türler

THE NEW PLANT SPECIES FOUND IN TRAKYA (THRACE) AT LAST PERIOD

Abstract

In the field investigation in Turkey's vegetation geography studies, specially vegetation samples are collected by passing the north- south section of the mountainous terrains. The identification of the samples, the distribution of the vegetation species are described by putting the samples where they are collected into the map. The places where samples weren't collected were fulfilled with the recent literature as possible. Dönmez, has made his students study in Thrace in the latest years as new species might have been overlooked between the sections and reported in his study titled "Vegetation Geography of Thrace".

This study is reflected the new investigations (Ö. Kalkan 1992, E. Üçtepe 1993, H. Çolak 1994, A. Çoban 2004, T. Bilgiç 2006, D. Aydınözü 2008 – 2009) related to vegetation of Thrace

Keywords: Thrace, Vegetation Geography, New Species

1. GİRİŞ

1968 yılında yayınlanan “ Trakya’nın Bitki Coğrafyası”¹ adlı eser, Dönmez’in 1960 – 1966 yıllarındaki arazi çalışmalarının sonucudur. 23.000 Km² lik geniş bir arazide yapılan bu çalışma, esas olarak dağlık alanlarda (kuzeyde Yıldız Dağları, güneyde Ganos ve Koru dağları) kuzey – güney yönünde yapılan bitki kesitlerine dayanır. Kesitler arasındaki boşluklar enterpolasyonla tamamlanmıştır. Dönmez, kendi ifadesiyle yaya olarak yaptığı bu çalışmada kesitler arasındaki boşluklarda gözden kaçan bir takım eksiklerin olabileceği noktasından hareketle, daha sonraki yıllarda yönettiği yüksek lisans tez konularını Trakya üzerinde yoğunlaştırdığı gibi, bitki coğrafyası sahasında çalışan genç araştırmacıları da Trakya’da eksikliğini hissettiği konulara ve yerlere yöneltmiştir. Yönlendirdiği bu çalışmalar içinde en dikkate değer olan, Trakya bitki örtüsündeki önemli bir eksikliğin giderilmesine vesile olan, Ganos dağları üzerinde varlığı bilinmeyen kayın sahasının ortaya çıkarılmasıdır. Dönmez’i bu konuda düşünmeye sevk eden, Karadeniz dağları ile Marmara bölgesindeki dağların hepsinde kuzey yüzlerin hakim ağacı olan kayının, Ganos dağlarının kuzey yüzündeki eksikliği olmuştur. Dönmez, Ganoslardaki kendi araştırmaları sırasında, yöre halkından “Kayınlı dere” adını duymuş, bunun izini sürmüş, ancak o günün elverişsiz şartlarında “Kayınlı dere” yi ve kayını bulamamıştır. Ancak Dönmez’in bitki coğrafyası araştırma gezilerindeki ısrarlı telkinlerinden etkilenen öğrencisi A. Çoban Ganoslarda kayını hocasının araştırmasından yaklaşık 40 yıl sonra bulmuştur².

Trakya’da Bulunan Yeni Bitki Türleri:

Dönmez, Trakya bitki örtüsündeki eksiklikleri giderme çabasına danışmanlığını yaptığı yüksek lisans tezleriyle başlamıştır:

Ergene Havzası’nın doğal step sahası olmadığına kanıtı olan kendi tespit ettiği orman kalıntılarının, havzanın diğer yerlerinde olup olmadığına araştırılması için yönettiği üç ayrı yüksek lisans teziyle³ havzada yeni orman kalıntılarının tespitine, bunun yanında “Trakya’nın Bitki Coğrafyası” nda yer almayan bir çok yeni bitki türünün genç araştırmacılar tarafından ortaya çıkarılmasına vesile olmuştur.

E.Üçtepe, “Kırklareli – Lüleburgaz Arasındaki Orman Kalıntıları” adlı yüksek lisans çalışmasında, incelediği sahada şu yeni bitki türlerini bulmuştur:

1 Y.Dönmez, *Trakya’nın Bitki Coğrafyası*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1990.

2 A. Çoban, *Ganos Dağlarındaki Kayın Kalıntıları ve Yeni Bitki Türleri*, *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı 42, İstanbul, 2004.

3 E.Üçtepe, *Kırklareli – Lüleburgaz Arasındaki Sahada Orman Kalıntıları*, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1993.

Ö.Kalkan, *Edirne Çevresindeki Orman Kalıntıları*, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enst. İstanbul 1992.

H.Çolak, *Uzunköprü – Meriç – Yörücek Arasındaki Sahada Orman Kalıntıları*, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1994.

Dişbudak (*Fraxinus angustifolia*), mahlep (*Cerasus mehalep*), kızılıcık (*Cornus sanguinea*), küçük yapraklı geyik dikenini (*Crataegus microphylla*), akçakesme (*Phillyrea latifolia*), yabani erik (*Prunus insititia*), ahlat (*Pirus elaeagrifolia*), kuşburnu (*Rosa canina*), karaağaç (*Ulmus glabra*) ve boyacı sumacı (*Rhus cotinus*) dir. Dişbudak (*Fraxinus angustifolia*); İnce – Karahıdır arasındaki orman sahasında, İnce köyünün güneyinde, Koyunbaba köyünün kuzeybatısında, Kaynarca kasabasının güneybatısındaki Bağlardüzü mevkiinde, Ataköy köyü batısındaki Yumru tepe civarında meşe ormanı içerisinde, Üsküpdere – Hamitabat arasında Üsküpdere sırtında, Kuru sırtlarında, Öküzcü eğreği sırtında ve Kavakdere köyünün doğusundaki sahada yer alır. Mahlep (*Cerasus mehalep*), sahada sadece Kaynarca kasabasının güneybatısında bulunan Bağlardüzü mevkiindeki meşe tahrip sahasında bulunur. Kızılıcık (*Cornus sanguinea*); Kaynarca kasabasının güneybatısında bulunan Bağlardüzü mevkiinde, Düztepe kuzeyindeki ağaçlandırma sahasında, Ceylanköy batısındaki Ceylan sırtı, Taşlı sırt ve Üsküpdere sırtında dağılışı gösterir. Küçük yapraklı geyik dikenini (*Crataegus microphylla*) sadece Ceylanköy batısındaki Taşlı sırt üzerindeki meşelik sahada bulunur. Akçakesme (*Phillyrea latifolia*), Düztepe kuzeyindeki meşelik sahada yer alır. Yabani erik (*Prunus insititia*), İnce köyünün güneyinde bulunan meşelik sahada dağılışı gösterir. Ahlat (*Pirus elaeagrifolia*); Hacıfaklı köyünün güneyinde, Taşlı sırt mevkiinde, Kumrular köyünün kuzeyindeki Çiftlik tepe’de, Üsküpdere sırtında, Kuru sırtlarında, Kavakdere köyünün doğusunda ve Hamitabat köyünün kuzeybatısında yer alan Harmanlıklar sırtındaki koruluk alanda bulunur. Kuşburnu (*Rosa canina*); İnce köyünün güneyinde, Hacıfaklı köyünün güneyi, Bağlardüzü mevkiinde, Üsküpdere ve Öküzcü eğreği sırtlarında yer alır. Karaağaç (*Ulmus glabra*); İnce köyünün güneyinde, Koyunbaba köyünün kuzeybatısında, Kaynarca kasabasının güneybatısındaki Bağlardüzü mevkiinde, Yündalan köyünün kuzeybatısındaki Babalar tepesinde, Üsküpdere köyünün güneydoğusundaki Üsküpdere vadi içlerinde ve Öküzcü eğreği sırtında dağılışı gösterir. Boyacı sumacı (*Rhus cotinus*) ise Öküzcü eğreği sırtında yer alır.

Ö. Kalkan, “Edirne Çevresindeki Orman Kalıntıları” adlı yüksek lisans çalışmasında şu yeni bitki türlerini tespit etmiştir:

Mahlep (*Cerasus mehalep*), kızılıcık (*Cornus sanguinea*), dişbudak (*Fraxinus angustifolia*), yabani erik (*Prunus insititia*), gevrek söğüt (*Salix fragilis*), karaağaç (*Ulmus glabra*) ve yabani asma (*Vitis vinifera*) dir. Mahlep (*Cerasus mehalep*) sahada sadece Edirne’nin kuzeyindeki dişbudak sahasında bulunur. Kızılıcık (*Cornus sanguinea*); Sabuncubağları – Paşacıyırı çiftliği arasındaki tahrip sahasında, Edirne’nin kuzeyinde dişbudak sahasında, Ormaniye köyünün doğusundaki Sazlıdere vadisinde, Sazlıdere ile Akdere arasındaki vadi içlerinde, Bağlar vadisi boyunca, Abalar köyü güneyindeki Köydere vadisinde ve Arızbaba köyünün güneydoğusundaki Bağlıkkırı sırtında yer alır. Dişbudak (*Fraxinus angustifolia*); Sabuncubağları – Paşacıyırı çiftliği arasındaki sahada, Edirne’nin kuzeyindeki alüvyal sahada, Bağlar vadisi boyunca, Bostanlı köyü merasındaki meşelik alanda ve Bostanlı deresi vadisi boyunca dağılışı

gösterir. Yabani erik (*Prunus insititia*) ise Edirne'nin kuzeyindeki dişbudak sahasında yer alır. Gevrek söğüt (*Salix fragilis*); Hıdırağa köyünün güneyindeki tepelik alanlarda, Edirne'nin kuzeyindeki alüvyal alanlarda, Azatlı köyünün batısındaki Kızmezarı tepesi çevresinde, Büvetdere vadisi içlerinde, Kavakdere vadisinde, Demirkapı köyünün kuzeydoğusundaki Koru sırtında ve Aralıkgözü deresi vadisinde dağılışı gösterir. Karaağaç (*Ulmus glabra*); Araptarla sırtı ve çevresinde, Çakallık sırtı ve çevresinde, Hıdırağa köyünün güneyinde, Sabuncubağları – Paşaçayırı çiftliği arasında, Eski-kumlar mevkiinde, Sazlıdere vadisinde, Arpaç köyünün güneydoğusunda, Bağlar vadisinde, Abalar köyü güneyindeki Köydere vadisinde, Hasköyün kuzeyindeki Kuştepe sırtında, Bostanlı köyü merasındaki meşelik alanda, Aralıkgözü deresinde yer alır. Yabani asma (*Vitis vinifera*); Sabuncubağları – Paşaçayırı çiftliği arasındaki tahrip sahasında, Havsa'nın güneybatısındaki vadi içlerinde, Hasköyün kuzeyindeki Kuştepe sırtında, Kavakdere vadisinde, Safranınağlı sırtında yayılışı gösterir.

H. Çolak, "Uzunköprü – Meriç – Yörücek Arasındaki Sahada Orman Kalıntıları" adlı yüksek lisans çalışmasında şu yeni bitki türlerini tespit etmiştir:

Kızılıçık (*Cornus sanguinea*), dişbudak (*Fraxinus angustifolia*), kara kavak (*Populus nigra*), yabani erik (*Prunus divericata*), armut (*Pirus communis*), gevrek söğüt (*Salix fragilis*) ve karaağaç (*Ulmus minor*) tır. Kızılıçık (*Cornus sanguinea*) sahada yalnızca Maksutlu köyü civarındaki vadi içlerinde görülür. Dişbudak (*Fraxinus angustifolia*) sadece Maksutlu köyü civarında yer alır. Kara kavak (*Populus nigra*) ise Maksutlu köyü ve çevresinde bulunur. Yabani erik (*Prunus divericata*); Maksutlu köyü çevresindeki vadi içlerinde ve Karapınar, Kavakayazma ve Kurtbey köyleri çevresindeki tahrip sahasında yayılışı gösterir. Armut (*Pirus communis*); Maksutlu köyü civarındaki vadi içlerinde, Karapınar, Kavakayazma ve Kurtbey köyleri çevresinde, Kadiağası köyünün kuzeyinde, Davutlu köyünün güneyinde yer alan Anadere, Kamışdere, Alıç deresinin vadi boylarında, Karayusuflu, Hasırcıarnavut, Rahmanca ve Kavaklı köyleri arasındaki sahada ve Alibey ile Nasuhbey köyleri arasındaki sahada yer alır. Gevrek söğüt (*Salix fragilis*); Ergeneye dökülen Meşe deresi, Lişko deresi, Değirmen deresi ile Kavacık köyü korusunda, Kavakayazma ve Kurtbey köyleri çevresinde, Anadere, Kamışdere, Alıç deresinin vadi içlerinde dağılışı gösterir. Karaağaç (*Ulmus minor*) ise İbrik köyü ile Çiftlikköy arasında, Karayayla köyü, Yakupbey köyü, Karamza köyü ve Çalıköy çevresinde bulunur.

A. Çoban, "Ganos Dağlarındaki Kayın Kalıntıları ve Yeni Bitki Türleri" çalışmasında başta *Fagus orientalis* (Kayınlıdere, Kaledere ve Yandere vadisinde) olmak üzere *Acer platanoides*, *Acer hyrcanum* (Dolapdere vadisindeki gürgen sahasında), *Taxus baccata* (Dolapdere vadisinin 500- 650 m.ler arasındaki kuzey yamaçlarında), *Ilex aquifolium* (Dolapdere vadisinin yukarı çıkırında), *Euonymus latifolia* ve *Ruscus hypoglossum* (Dolapdere kabul havzasında) gibi yeni türler bulmuştur.

Trakya'daki varlığını ilk defa Dönmez'in Hatipköy korusunda tespit ettiği Tatar akçağacı (*Acer tataricum*), yine Dönmez tarafından bir yüksek lisans çalışma-

sına⁴ konu edilmiş ve Trakya'daki diğer yayılış alanları ortaya konmuştur. Tatar akçaağacı'nın (*Acer tataricum*) yayılış gösterdiği sahalar Ergene nehri kuzeyi ile Ergene nehri güneyidir. Ergene nehri kuzeyindeki sahada; Kırklareli'nin kuzey batısında, Erikler köyü civarı, Kocadere üzerindeki Kayalı barajı çevresi, Kadıköy deresi ve çevresi, Vize, Saray ve Cevizköy arasındaki saha, Topçuköy ve çevresi, Vize ve Saray arasındaki Anadere'nin yukarı çığıdır. Ergene nehri güneyindeki sahada ise Tatar akçaağacı; Ganos ve Kuru dağlarının kuzey eteklerinden Ergene havzasına kadar uzanan platolar üzerindeki kuru orman sahalarında, Keşan'ın batısında K.Doğanca köyü kuzeyinde, Keşan – Malkara arasındaki Ahmetpaşa köyü güneybatısındaki meşelik sahada, Yaylagöne köyü çevresindeki meşelik sahada, Ganos dağlarının kuzey eteklerinde Dereköy güneyi ve kuzeyindeki sahada yer alır. Bu çalışmada, literatürde daha önce yer almayan yeni türler şunlardır: *Acer trautvetteri* (Yıldız dağlarının önemli zirvelerinden 800 m.lik Vava tepe üzerinde) ve *Euonymus europaeus* (Yıldız dağlarının güney eteğindeki Yenitaşlı köyü ile Höyükdere arasında) dır..

Dönmez'in başkanlığında 2005-2009 yılları arasında yapılan bitki araştırma gezilerinde ise tarafımızdan yeni bulunan türler şunlardır: *Euonymus europea*, *Sorbus aucuparia*, *Tilia philatypillos*, *Acer trautvetteri*, *Lonicera orientalis*. “Maki formasyonunun Türkiye'deki yayılış alanları üzerine bir inceleme adlı çalışmamızda”; *Rhododendron ponticum*, *Prunus Laurocerasus*, *Ilex aquifolium* ve *Daphne ponticum* ile birlikte kayın ormanlarının refakatçi bitkilerinden olan ve Trakya'nın kuzeybatı köşesinde Dönmez tarafından tek bir yerde tespit edilen (Y.Dönmez, 1990, s.131.) *Vaccinium arctostaphylos* (Istranca köyü - Binkılıç civarında ve Çilingoz vadisi yukarı kesiminde 300-350 m.lerde); *Euonymus europea* (Istranca köyü civarında 150-200m. yükseltilerde ve Papuçdere vadisinde); *Sorbus aucuparia* (Papuçdere vadisinde 100-400 m.ler arasında); *Tilia philatypillos* (Papuçdere'de 10 metre yükseltide, Bulanıkdere koyunda ve Vize-Sergen arasındaki sahada 400m.ler de); *Acer trautvetteri* (Bulanıkdere vadisi ağız kısmında, Papuçdere vadisinde 80m.lerde, Çilingoz koyunda 100m'ye kadar olan yükseltilerde ve Bahçeköy civarında 100-150 m'ler arasında), ilk defa tarafımızdan bulunmuştur. “Barındırdığı bitki varlığı açısından Trakya'nın karasallık derecesi” adlı çalışmamızda; Dönmez'in Trakya'nın bitki coğrafyası adlı eserinde yer almayan bazı bitki türleri de yine ilk defa tarafımızdan bulunmuştur. Bunlar, *Acer trautvetteri* (Bulanıkdere vadisi ağız kısmındaki Longos ormanında, Çilingoz Körfezi civarında, Bahçeköy civarında 150 m.lerde, Papuçdere vadisinde 110m.lerde); *Tilia platyphillos* (Bulanık dere vadisinde 180m.lerde, Yalıköy civarında 40 m.lerde, Papuçdere vadisi ağız kısmında); *Euonymus europea* (Yalıköy' de denize dökülen Şeytandere vadisinde 150 – 200 m.lerde, Istranca Köyü civarında); *Euonymus latifolia* (Papuçdere vadisinde); *Lonicera orientalis* (Kazandere vadisinde 450

4 T. Bilgiç, *Tatar Akçaağacı'nın (Acer tataricum) Trakya'daki Dağılışı*, Yüksek Lisans Tezi, B.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir, 2006.

m.lerde) ve *Sorbus aucuparia* (Papuçdere vadisinde 200 – 400 m.lerde)dir.^{5 6}

2. SONUÇ

Bitki coğrafyası çalışmaları, Dönmez tarafından 1960'lı yıllarda Trakya'da başlatılmıştır. Dönmez, o günün şartlarında yapılan "Trakya'nın Bitki Coğrafyası" adlı çalışmasında bazı eksikliklerin olabileceğini ileri sürmüştür. Kendisinin yönlendirmeleriyle eksikliklerin giderilmesi amacıyla 1992-2009 yılları arasındaki devrede bir çok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar Trakya'nın bitki coğrafyasının yeni bilgiler ve tespitlerle geliştirilmesine, bütünlük kazanmasına katkı sağlamıştır.

Foto 1. Bulankdere vadisi çevresindeki bitki örtüsünden bir görünüm.

⁵ D. Aydınözü., *Maki Formasyonunun Türkiye'deki Yayılış Alanları Üzerine Bir İnceleme*, Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu Eğitim Derg. Cilt 16, No:1, Kastamonu, 2008.

⁶ D.Aydınözü., *Barındırdığı Bitki Varlığı Açısından Trakya'nın Karasallık Derecesi*, Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu Eğitim Derg. Cilt 17, No:1, Kastamonu, 2009.

Foto 2. Dereköy ile Aziziye arasındaki kayın ormanlarından bir görünüm.

Foto 3. Kazandere vadisi ve çevresindeki bitki örtüsünden bir görünüm.

Foto 4. İğneada ve çevresindeki bitki örtüsünden bir görünüm.

3. KAYNAKÇA

1. Aydınöz, D., Maki Formasyonunun Türkiye'deki Yayılış Alanları Üzerine Bir İnceleme, Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu Eğitim Derg. Cilt 16, No:1, Kastamonu, 2008.
2. Aydınöz, D., Barındırdığı Bitki Varlığı Açısından Trakya'nın Karasallık Derecesi, Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu Eğitim Derg. Cilt 17, No:1, Kastamonu, 2009.
3. Bilgiç, T., Tatar Akçaağacı'nın (*Acer tataricum*) Trakya'daki Dağılışı, Yüksek Lisans Tezi, B.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir, 2006.
4. Çoban, A., Ganos Dağlarındaki Kayın Kalıntıları ve Yeni Bitki Türleri, Türk Coğrafya Dergisi, Sayı 42, İstanbul, 2004.
5. Çolak, H., Uzunköprü – Meriç – Yörücek Arasındaki Sahada Orman Kalıntıları, Yüksek lisans tezi, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1994.
6. Dönmez, Y., Trakya'nın Bitki Coğrafyası, İstanbul, 1990.
7. Kalkan, Ö., Edirne Çevresindeki Orman Kalıntıları, Yüksek Lisans Tezi, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enst. İstanbul 1992.
8. Üçtepe, E., Kırklareli – Lüleburgaz Arasındaki Sahada Orman Kalıntıları, yüksek lisans tezi, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1993.